Utlåtande GrUU 27/2020 rd─ B 1/2020 rd

Grundlagsutskottet

Regeringens årsberättelse 2019

Till revisionsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens årsberättelse 2019 (B 1/2020 rd): Ärendet har remitterats till grundlagsutskottet för utlåtande till revisionsutskottet. Tidsfrist: 16.10.2020.

Sakkunniga

Skriftligt yttrande har lämnats av
- justitieministeriet
- Diskrimineringsombudsmannens byrå
- Finlands Dövas Förbund rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Enligt grundlagsutskottet ska utskotten följa upp riksdagens uttalanden när de behandlar regeringens berättelse (se GrUB 1/2014 rd).

På förslag av grundlagsutskottet har riksdagen antagit tre uttalanden, som framgår av bilaga 3 till regeringens årsberättelse 2019. Uttalandena gäller språkliga rättigheter för dem som använder teckenspråk (RP 294/2014 rd, GrUB 10/2014 rd, RSv 346/2014 rd), utveckling av valsystemet (RP 55/2014 rd, VLF 1/2015 rd, GrUB 4/2015 rd, RSk 14/2015 rd) och ändring av självstyrelselagen för Åland (RP 320/2018 rd, GrUB 12/2015 rd, Rsv 259/2018 rd).

Språkliga rättigheter för dem som använder teckenspråk

Teckenspråkslagen trädde i kraft den 1 maj 2015. När riksdagen godkände lagen förutsatte den i ett uttalande att regeringen vidtar åtgärder för att de språkliga rättigheterna för dem som använder teckenspråk ska tillgodoses i hela landet på det sätt som avsågs när lagstiftningen om rättigheterna utarbetades.

I regeringens berättelse redogörs bland annat för de skrivningar i regeringsprogrammet som främjar teckenspråkigas rättigheter, uppföljningssystemet för de språkliga rättigheterna, verksamheten i samarbetsgruppen för teckenspråk och rekommendationen om användningen av teckenspråk i statsrådets kommunikation.

Efter berättelseåret har man inom statsrådet berett tillsättandet av en delegation för teckenspråksärenden som baserar sig på regeringsprogrammet. Avsikten är att delegationen ska tillsättas under 2020. Dessutom har utredningsarbetet kring utvärderingen av teckenspråkslagen inletts vid justitieministeriet och avsikten är att resultaten av teckenspråksbarometern ska fås under hösten 2020.

I statsrådets verksamhet har man strävat efter att främja rättigheterna för dem som använder teckenspråk. På basis av den utredning som grundlagsutskottet fått fäster grundlagsutskottet dock fortfarande uppmärksamhet vid de problem som redan togs upp i samband med stiftandet av teckenspråkslagen när det gäller tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna.

I betänkandet om förslaget till teckenspråkslag säger utskottet att exempelvis rätten att få myndighetsfinansierad tolkhjälp vid behandlingen av ärenden som inleds på myndighetsinitiativ inte alltid tillgodoses, utan att den som använder teckenspråk blir tvungen att själv ordna tolkhjälp (GrUB 10/2014 rd, s. 5). Med hänvisning till inkommen information påpekar utskottet att tolkning måste ordnas på behörigt sätt också exempelvis inom vård och skola (se också GrUU 2/2019 rd, s. 2, GrUU 22/2018 rd, s. 2). Med tanke på att tolkning är av stor betydelse för jämlikhet och delaktighet bland teckenspråkiga understryker utskottet att läget måste följas upp noga om det görs ändringar som försämrar tolksituationen och att uppdagade brister måste åtgärdas.

I sina utlåtanden om social- och hälsovårdsreformen (GrUU 26/2017 rd, GrUU 65/2018 rd) pekar utskottet särskilt på att de språkliga rättigheterna för dem som använder teckenspråk ska tillgodoses i vården och att myndigheterna och andra som sköter offentliga förvaltningsuppgifter är skyldiga att främja möjligheterna för teckenspråkiga att använda och få information på sitt eget språk (GrUU 26/2017 rd, s 62, GrUU 65/2018 rd, s. 14). Utskottet påpekar också att det i planeringen av hur social- och hälsovårdsreformen ska genomföras är viktigt att se till rättigheterna för dem som använder finskt och finlandssvenskt teckenspråk (GrUU 65/2018 rd, s. 14). Dessa aspekter är fortfarande av betydelse vid beredningen av vårdreformen.

De åtgärder som nämns i uttalandet håller fortfarande på att genomföras och kräver insatser. Därför behövs uttalandet fortfarande och bör stå kvar i berättelsen, anser grundlagsutskottet. För det talar också beredningsfasen för vårdreformen. Samtidigt understryker utskottet fortsättningsvis att skyldigheten att tillgodose teckenspråkigas rättigheter gäller ministeriernas ansvarsområden i bred omfattning.

Utveckling av valsystemet

Riksdagen förutsätter i sitt uttalande att en parlamentarisk beredning inleds för att utveckla vårt valsystem och se över vallagstiftningen. I beredningen ska grundlagsutskottets ståndpunkter beaktas. Riksdagen understryker att beredningen ska vara öppen för insyn och att den bör gå ut på att förutsättningslöst och i ett brett perspektiv undersöka olika alternativ för att få valsystemet att

fungera på bästa sätt och höja valdeltagandet, förbättra proportionaliteten vid val, sänka den så kallade dolda röstspärren och säkra den regionala representativiteten.

Efter berättelseårets utgång har justitieministeriet tillsatt en parlamentarisk arbetsgrupp som ska utreda behoven av att utveckla vallagen, partilagen och valfinansieringslagen samt lagstiftningen om annan politisk verksamhet. Arbetsgruppen ska enligt sitt uppdrag särskilt beakta riksdagens uttalande om utvecklandet av valsystemet och reformen av vallagstiftningen.

Enligt grundlagsutskottets uppfattning kan tillsättandet av arbetsgruppen anses markera inledningen av den parlamentariska beredning som avses i uttalandet. Uttalandet behövs således inte längre, och det kan strykas.

Ändring av självstyrelselagen för Åland

Riksdagens uttalande förutsätter att regeringen snarast vidtar åtgärder för att genomföra en totalreform av självstyrelselagen för Åland.

I regeringens berättelse redogörs för de anteckningar i regeringsprogrammet som gäller Ålands självstyrelse och för de olika skedena i totalreformen av självstyrelselagen under berättelseåret och före det. Efter berättelseåret har tjänstemannaberedningen av totalreformen av självstyrelselagen fortsatt i samarbete mellan justitieministeriet och Ålands landskapsregering. Avsikten är att en omfattande remissbehandling av lagförslaget inleds i oktober 2020. Enligt regeringens lagstiftningsplan är målet att lämna en proposition till riksdagen i januari 2021.

I den nuvarande fasen av beredningen av självstyrelselagen behövs uttalandet fortfarande och bör stå kvar i berättelsen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Grundlagsutskottet föreslår

att revisionsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande GrUU 27/2020 rd

Helsingfors 23.9.2020

I den avgörande behandlingen deltog

vice ordförande Antti Häkkänen saml
medlem Jukka Gustafsson sd
medlem Petri Honkonen cent
medlem Olli Immonen saf
medlem Hilkka Kemppi cent
medlem Mikko Kinnunen cent
medlem Anna Kontula vänst
medlem Mats Löfström sv
medlem Wille Rydman saml
medlem Heikki Vestman saml
medlem Tuula Väätäinen sd
ersättare Johannes Koskinen sd
ersättare Tom Packalén saf
ersättare Iiris Suomela gröna
ersättare Sari Tanus kd.

Sekreterare var

utskottsråd Liisa Vanhala.